

چند غزلیات از

دیوان خدائی

حضرت سچل سرمست تخلص خدائی

از مسکن تالامسکن نے بال و پر پڑا زما

(۱)

- ۱- ماندم در سجده تا بنیم یا خوش شوق در دل لبها بنیم رخ دلخواهش
- ۲- ناگهان آمد ز غیب این جوابی ما اولایگذاری عاشق بر اختیارش
- ۳- آنکه خود را کرده توستی و من منم بی خبر گردی چرا و شوی سرافرازش
- ۴- این منش خفتن برخواستن اینهم من جمله ای از ما بود هرگز بیستفتا خوش
- ۵- ای همه بدین شنیدن را بملدی خود را گفتگو ای از خدای تو دران گفتار خوش

(۲)

- ۱- ای شاه با نیم از گل صفا خیزم بی تسلیم ما از گل صفا خیزم
- ۲- صد خیمه بانی ختم آتش دران بدستم از این آتش پر ختم از گل صفا خیزم
- ۳- از پشت خاک آمدم بزم نوبت شایدم برین نباشد زین قدم از گل صفا خیزم
- ۴- در پشت خاک گشدم اندر میانش آمدم قدم به جانی زدم از گل صفا خیزم
- ۵- خیمه عجب افر ختم جاری در دلش ساختم نام خدای داختم از گل صفا خیزم

(۳)

- ۱- اما ز نهانم را ز مشتق در جهان اظهار شد موج گرد یا برآمد معیاں اسرار شد
- ۲- می زخم نعره اما الحق بچو منصور حلاج چونکه در معراج شاهانه سرش برآر شد
- ۳- آنکس که معرفت این بهره حاصل نمود ذات او را در ذات فیه از خود بیار شد
- ۴- گمشد این جلی اعیان در بحر محیط تا که فی الاکوال حقیقت سر به سرآر شد

۵. گم خدای گشت اندر ذات آن یکنات شد
از فنا اندر بقافات مهیا یار شد

(۴)

۱. از مکان تل لایمکان فی بال مرید از ما در جوانی رسیده نعره آواز ما
۲. گردش احوال شوی ز دلم آنگشت رفت از جام کجا این خیال شه به باز ما
۳. حالت مستی مراد در قص میار و بسی عشق کرده آشکارا در دو عالم آواز ما
۴. بند بونج آدم بر تریز دریا آوردی چون که دانی آن نال که عشق شد آواز ما
۵. گم خدای گشت اندر پاک ذات کبریا
آمد در تنگ میدان همچنان افراز ما

(۵)

۱. بیاد در علم وحدت بهین مرا عیانی! عوازیل دم یکسان کان کفر و مسلمانی
۲. بهر صورت تماشا او بهر حال شد عیالی! هر ذر هست بسیار و نظام کرد نهانی
۳. بهمای او بوی بجز بهمای صورت آوار گهی مسلم گهی کافر گهی شد عظیم ثانی
۴. خدای دم آن الحق در میان تنی سلمان شد
که خود را کرد از خود در کشید تیغ عریانی

(۶)

۱. ناگدلم روده بانا ز آن نگاری در کوچه محبت کرده عجب شکاری
۲. بر من کج نمائش چشما به مستش! از تیر مرغان بگفته ام کناری
۳. روزی شوی فریاد دعا به بیند پیشش کند ز رحمت بیار بارباری

۴- عاشق بغیر در دیش کاری دگر ندارد ناله کنان ز بحرش از دید اشکباری
 ۵- بیچاره خدائی طاقت بلاندارد
 این دلوله قتاده هر شهر و هر دیری !

(۷)

۱- آمد سرم در کار تو از ما چه میخواهی دگر جان رفت در بازار تو از ما چه میخواهی دگر
 ۲- کاری عجیب کرده با غمزه جانم برده بر من هنوز از رده از ما چه میخواهی دگر
 ۳- شب و روز من فرمانده ام بر کوی تو هر لحظه استاد ام اقتاده ام از ما چه میخواهی دگر
 ۴- بر صحن بر شاخه کرده است باری این گدا از دوستان گشتم جدا از ما چه میخواهی دگر
 ۵- الحال بشنونا لها کردم بگویت سالها واغت بدل لالهها از ما چه میخواهی دگر
 ۶- حیران شدم بر این شدم بجان شستم قرن این بر درت پاکوز باں شدم از ما چه میخواهی دگر
 ۷- تیغ زدی یکبار تو هم بر سر بیچاره تو دیدم محب اسرار تو از ما چه میخواهی دگر
 ۸- باشد خدائی سگ رت ناله کنان شستم نظرت
 شب و روز زیر قاصرت از ما چه میخواهی دگر

(۸)

۱- تو خدایستی خدایستی خدا لا شریکی پاکت از چون و چرا
 ۲- خویش را در خویش می بینی همه نیست چیری در تحرک غیر ما
 ۳- لیک اینجا گشته سوداگری باز گشتی بادشاهی کبریا
 ۴- گشته ظاهر بجامه بوحیل باز گشتی در لباس بر تفتی
 ۵- بود پسر شاه عمر عثمان دونو می شوی حسنین پاک مصطفی

۷- هم تاشامی کنی هم بنگری خود تاشانی تماشانی کرا
 ۸- عشق باری می کنی با خوشتن گشته در هر قبا جلوه نما
 ۹- هم خدای نام خود را داشتن
 ذات تو تحقیق می باشد خدا

(۹)

- ۱- بودم در خواب عشقش کردید
 - ۲- همدم چو رسیدم در خواب
 - ۳- گشتم سحر را مستانه گشتم
 - ۴- نهشت آنجا قطار عاشقانها
 - ۵- شد بودند بی خود از خودی خود
 - ۶- چنان بودند اندر خاک غلطان
 - ۷- به پیش عاقلان هر چه جلالت است
 - ۸- بدید احوال و شان هوش من رفت
 - ۹- یکی از او شان بداد ساغر از منی
 - ۱۰- نظر بر جا که کردم یار دیدم
 - ۱۱- بهر اشکال حسنش جلوه کرده
 - ۱۲- در آن خانه ثوابی گناه است
 - ۱۳- دلایین دیده را باز بین
- گرستم ماه سوئی خانه غمار
 شدم بیوش تا آنجا بیک بار
 زودش آویختم آن حلو زمار
 همه درستی و گریه زار
 بوجد و رقص مستانه دل آنگار
 که یکم نمی بودند هوشیار
 بآن محفل همه دیدم مژدار
 ز در و او شان شدم من مرده وار
 نوشیدم شدم از خویش بسزای
 بهر سوئی بدیدم روی دلدار
 یقین دادم که او شد قول مختیار
 ولیکن نیست کردن سراطهار
 فتاد پر تو شش هر در دیوار

۸۰
۱۴. درین دنیا خود را غرق گردان که شد سر عاشقان زین نگو ساز

۱۵. خستدائی غوطه زن در بحر توحید

خیال باطنی بگذار بگذار

چند غزلیات

دیوان خدائی

(سنڌي ترجمو)

مترجم

قاضي علي اڪبر درازي

غزل ۱-

- ۱- سان انهيءَ گولها پر هوس ته ، پنهنجي دوست کي ڏسان - پنهنجي محبوب جو منهن ڏسي لاءِ منهنجي دل شوق کان معمور هئي .
- ۲- اوچتو غريب کان مون ڏانهن هي جواب آيو ته اي عاشق ! پهريائين پنهنجي اختيار کسي مڪمل طرح ترڪ ڪر .
- ۳- جيڪڏهن تون پاڻکي فنا ڪيو آهي ۽ پنهنجي هستيءَ کي تسليم ڪيو آهي ، ته پوءِ تون بغير نه رهندين ، پر پنهنجي ذات جي اسرار کان واقف ٿي ويندين .
- ۴- پنهنجي جسم جي سمن ۽ جاگڙن (جي علت) کي سمجهه - هي سڀ ڪجهه اسان ڪيون ته انکي پنهنجو ڪم نه سمجهه .
- ۵- هي ته پنهنجو ڏسڻ ۽ ٻڌڻ ، جنهنکي تون پنهنجي ذات ڏانهن منسوب ڪرين ٿو ، اهو پنهنجي رب جي طرف کان آهي - انکي پنهنجو عمل نه سمجهه .

غزل ۲-

- ۱- اي دوست ! سان شهنشاه آهيان - مون گلن ڦٽڻ جو ٿيو ڪوڙيو آهي .
- ۲- سچ اچ مان بادشاه آهيان ، ۽ مون گلن ڦٽڻ جو ٿيو ڪوڙيو آهي .
- ۳- سون ٿيو ٺاهس ، پر انهن کي جلائي ڇڏيم .
- ۴- هن ۽ هن (هر شيء) کي ترڪ ڪيم ، ۽ کان ڦٽڻ جو ٿيو ڪوڙيم .
- ۵- مٿيءَ جي مٿ مان پيدا ٿيس ، پر بادشاه بڻجي وٺيس .
- ۶- خاڪ جي پتلي لاءِ بادشاه بڻجي ناسمڪن آهي ، مون گلن ڦٽڻ جو ٿيو ڪوڙيو آهي .
- ۷- مٿيءَ جي مٿ ۾ لڪي پيس ، سندس اندر ۾ پوهي وٺيس .
- ۸- پوءِ هر هنڌ پهتس ، ۽ کان ڦٽڻ جو ٿيو ڪوڙيم .
- ۹- هڪ عجيب ٿيو (شاميانو) ڪڙو ڪيم ، انجي اندر جيڪو ٺاهيم ،
- ۱۰- "خدائي" نالو رکيم ، ۽ گلن ڦٽڻ جو ٿيو ڪوڙيم .

غزل ۳-

- ۱- پنهنجي زبان مان عشق جو راز دنيا ۾ ظاهر ٿيو - اها سوج جا درياه سان آئي ، ان سمورا راز فاش ڪري ڇڏيا .
- ۲- مان منصور حلاج وانگر انا الحق جو نعرو هٿان ٿو ، ڇاڪاڻ جو شاهانه بلندي مان گڏ انجو سر ڦاسيءَ جي تختي تي ڦٽي ڪيو ويو هو .

- ۳- جهنگي به ان جي معرفت مان حصو مليو. ان ذات مطلق کي پنهنجي ذات ۾ ڏٺو ۽ پنهنجي ذات کان حيرت ٿي ويو.
- ۴- هي سمورا ايمان (صور علميه) وحدت جي بي پايان بحر ۾ گم ٿي ويندا ۽ سموري مخلوقات ۾ هڪ ئي حقيقت جاري ۽ جاري نظر ايندي.
- ۵- ان ذات مطلق ۾ سڄي خدائي گم ٿي هڪ ئي وڻي، ۽ فنا کان بچا ڏانهن اچي دوست ملي ويو.

غزل ۴-

- ۱- ڀرڻ کانسواءِ مڪان کان لا مڪان تائين اسانجو پرواز آهي، ۽ منهن جو آواز فضائن ۾ گونججي رهيو آهي.
- ۲- منهنجي دل ۾ حالتن جي ڦيري جهڙو پيدا ڪيو آهي، ۽ ان شاعر شاهباز جو خيال هر وقت ۽ هر جڳهه منهنجو ساٿ ڏئي ٿو.
- ۳- مستيءَ جي حالت گهڻو ڪري مون کي رفض ۾ آڻيندي آهي، ۽ عشق بهي جهائن ۾ منهنجو راز فاش ڪري ڇڏيو آهي.
- ۴- سمنڊ مان وڌيڪ طوفاني ۽ تلاطم خيز موج وانگر آيو، جنهن وقت عشق منهنجو نعرو ۽ منهنجو آواز بنو.
- ۵- ذات مطلق ۾ سڄي خدائي گم آهي، ۽ اسانجي بلندي به انجي اڳيان پستي آهي.

غزل ۵-

- ۱- اڄ، وحدت جي عالم ۾ کليل اصرار ڏس (۴ هي ڏس ته) "ابليس ۽ آدم ۽ ڪفر ۽ ستماني سڀ هڪ آهن."
 - ۲- هر صورت ۾ اهوئي جلو ڀريو آهي، ۽ هر جڳهه اهوئي عيان آهي. هو هر ذري مان ظاهر آهي، توڙي جو ظاهري طرح هن پنهنجو پاڻ کي لڪايو آهي.
 - ۳- ڪٿي هو ابوبڪر آهي، ڪٿي آذر، ڪٿي مسلم، ڪٿي ڪافر ۽ ڪٿي اعظم شاني (۱) آهي.
 - ۴- جنهن انا الحق جو نعرو هنيو، اهو ئي دل ۽ جان سان مسلمان ٿي ويو، ۽ پنهنجو پاڻ کي پنهنجي تلوار سان قتل ڪري ڇڏيو.
- (۱) حضرت بابره بستيءَ چيو هو: سچائي ما اعظم شاني

۶- غزل

- ۱- هن محبوب اوچتو جالو ڏيکاري تنهنجي دل کسي ورتي ۽ محبت جي ميدان ۾ عجب انداز سان مولڪي شڪار ڪيو.
- ۲- ان جا خمدار ابرو ڪمان وانگر آهن ۽ انجون ڪاريون اکيون مست آهن. هن بلڪن جا تير هلائي؛ مولڪي گهايل ڪري ڇڏيو.
- ۳- آخر ڪنهن ڏينهن هو غريبن ڏانهن ڏسندو ۽ نهايت لطف ۽ ڪرم سان ٻار ٻار دوست جو احوال دريافت ڪندو.
- ۴- عاشق کي درد کانسواءِ ڪوبه ڪم نه هوندو آهي، وڇوڙي کان دانهون ڪندو آهي ۽ اکين کان گهوڙا وهائيندو آهي.
- ۵- وڇوڙي جي ماربل کي رنج ۽ غم برداشت ڪرڻ جي طاقت نه هوندي آهي. عشق جو اهو غلغلو هر ملڪ ۾ هر شهر ۾ برپا آهي.

۷- غزل

- ۱- تنهنجو سر تنهنجي عشق ۾ ڪم اچي ويو، توکي مولڪان ٻيو ڇا گهرجي! تنهنجي جان تنهنجي بازار ۾ وڪاسي ويئي، توکي مون کان ٻيو ڇا گهرجي؟
- ۲- تو مجرب ڪم ڪيو، جو اک جي اشاري سان تنهنجو ساه ڪڍي ورتو، ۽ ان تي تون مونسان ناراض آهين؛ توکي مولڪان ٻيو ڇا گهرجي؟
- ۳- مان ڏينهن رات تنهنجي محبت ۾ شڪست حـال رهائڻو، ۽ تنهنجي پاڙي ۾ جان ڏيڻي چڪو آهيان. ڪڏهن مان ڪران تو ۽ ڪڏهن اٿي بيهان ٿو، توکي مون کان ٻيو ڇا گهرجي؟
- ۴- هن گدا تنهنجي راه ۾ پنهنجي جان فدا ڪئي آهي، مان دوست کي ڇڏي چڪو آهيان، توکي مون کان ٻيو ڇا گهرجي؟
- ۵- تنهنجون اهي دانهون ورنهه، جيڪي حالن نجا سال تنهنجي ڪوچي ۾ ڪري چڪو آهيان، تنهنجي دل تنهنجي محبت جي داغ جي ڪري لالہ جي گل وانگر ٿي پئي آهي، توکي مون کان ٻيو ڇا گهرجي؟
- ۶- سان حيران ٿي ويس، ويران ٿي ويس، بيجان ٿي ويس. تنهنجي دروازي جي ڪکري رهيو آهيان توکي مون کان ٻيو ڇا گهرجي؟

۷- تو اهڙي ٿاوار هئين، جو خسر ئي وٺس، ۽ وڏا اصرار ڏنر، توکي مون کان ٻيو ڇا گهرجي؟

۸- مان تنهنجي دروازي جو ڪتو آهيان، ۽ تنهنجي ديدار جي شوق ۾ رهندو آهيان. ڏينهن رات تنهنجي ساڙي ۽ جي هيٺان ويٺو آهيان، توکي مون کان ٻيو ڇا گهرجي؟

غزل - ۸

۱- تون خدا آهين، خدا آهين، خدا.

ٿرڻ لاشعريءَ آهين ۽ چون و چرا (ڪمڻ ۽ چو يا سبب ۽ دليل) کان پاڪ آهين.

۲- تون پاڻ ۾ فقط ٻاڻڪي ئي ڏسندو رهين ٿو.

ان کانسواءِ ٻي ڪا به شيءِ حرڪت (وجود) ۾ ڪانهي.

۳- ڀر تون دست سرداگر ٻڌجي آئين، ۽ پوءِ شهنشاه ٻڌجي ويٺين.

۴- تون اوجھل جي شڪل ۾ به ظهور ڪري چڪو آهين، ۽ مرتضيٰ جي صورت ۾ به.

۵- اڀو ڪري عمر ۽ عثمان ذو النورين به ٻڌجين ٿو. ۽ حسن، حسين ۽ مصطفيٰ به.

۶- پاڻ تماشو ٿو ٻڌجين ۽ پاڻ ئي تماشو ٿو ڪارين. جڏهن تون پاڻ تماشو آهين ته پوءِ ٻيو ڪنهن جو تماشو ٻيو ڪارين.

۷- پاڻ سان پاڻ ئي عشقبازي ٻيو ڪارين، ۽ هر لباس ۾ جلوہ نماڻي ڪندو ٿو رهين.

۸- پاڻ کي ”خداڻي“ ٿو سڏائين. پر حقيقت ۾ تون پاڻ خدا آهين.

غزل - ۹

۱- مون سمجهيو ٻيو هوس، تنهنجي عشق سجاڳ ڪيو ۽ شرابخاني جي راهه ورتي.

۲- اي دوست! جڏهن مان شراب خالي هئس، ته اٿي بهچڻ سان بيھوش ٿي وٺس.

۳- مان مڙو ٿي عاشق ٿيس ۽ زٺار پائيم.

۴- اٿي عاشق جون قطارون هيون - سڀ مستي ۽ آهن ۽ قربادن جي عالم ۾ هئا.

۵- هو بيخود ۽ مرست هو - سندس مجروح دل کيس وجد ۽ رقص ۾ وٺي آئي هئي.

۶- هو ڏاڍي خراب نموني زمين تي لٽي رهيو هو ۽ بالڪل بهوش هو -
۷- جيڪي ڳالهون عالمن جي اڳيان حلال آهن، مون اهي اٿي حرام ۽ مذموم ڏٺيون.

۸- مون انهن جا حالات ڏٺا هوش ۽ حواس وڃائي وٺس، ۽ انهنجي درد ۽ غم مون کي مرده ڪري ڇڏيو.

۹- انهن مان هڪ مون کي شراب جو جام پيش ڪيو. مان پي پيو جي هستي کان بهار ٿي وئس.

۱۰- هيتر جيڏاهن ڏسان تو، هر طرف ٻار نظر اچي ٿو. مون هر ٻي محبوب جو چهرو ڏٺو.

۱۱- انجو حسن مختلف شڪلين ۾ جلوو ريز ڏٺم ۽ مون کي يقين ٿيو ته هر قول ۾ خودمختيار آهي.

۱۲- ان گهر ۾ گناه نواب جو ڪم فرق ڪونهي. هر ان حق-وقت جو اظهار ممڪن نه آهي.

۱۳- هن انهن اکين کي بيٺائي ڏني، ۽ درويوار ان جي پرتوي کان منور نظر اچڻ لڳي.

۱۴- انهيءَ درياه ۾ پاڻ کي گم ڪري ڇڏڻ عاشقن لاءِ اهو سڀ کان سٺو ڪم آهي.

۱۵- ”خدائي“ نوحيد جي - منڍ ۽ غوط ڙن آهي. باطن جو خيال ٽوڪ ڪري ڇڏ.